

národní
úložiště
šedé
literatury

Literka - květen 2009. (Infomační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě)

Památník písemnictví na Moravě
2009

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-135863>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 08.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

Prozatím poslední akcí Klubu přátel Památníku byla návštěva Arcidiecézního muzea Olomouc v neděli 29. března. Volba plánované prohlídky expozice „pod střechou“ se ukázala šťastnou, protože počasí nám nepřálo. Pršet začalo již dopoledne a nepřestalo ani po návratu do Brna.

Arcidiecézní muzeum Olomouc bylo založeno v roce 1998, ale otevřeno bylo až po osmileté, velmi náročné rekonstrukci, která probíhala v národní kulturní památce Přemyslovský hrad a románský biskupský palác. Ateliér HŠH se svého úkolu zhostil velmi dobře, což potvrzuje i titul Stavba roku 2007. I nám se rekonstrukce líbila, přestože spojuje zdánlivě neslučitelné – železobeton a sklo s románskými vykopávkami a barokní stavbou. Prohlédli jsme si podzemní expozice s lapidáriem, archeologické nálezy i ukázky sochařství z období gotiky. V přízemí nás zaujal nádherný kočár biskupa Troyera a klenotnice s liturgickými předměty. V prvním patře jsou vystaveny umělecké skvosty ze sbírek olomouckých biskupů i trezorové poklady. Expozice není velká rozsahem a rozhodně člověka neunaví jako velké evropské galerie, ale o to víc si návštěvník vychutná kvalitní kolekci středoevropského starého malířství.

Před odchodem z muzea jsme ještě navštívili výstavu lidových modlitebních knížek instalovanou ve čtyřech místnostech v přízemí.

Po posilnění v Hanácké restauraci jsme si prohlédli Horní náměstí s renesanční radnicí a orlojem a po vydatném obědě jsme si naordinovali výstup na věž kostela svatého Mořice, z níž se nám naskytl pohled na centrum města za clonou kapek deště. Naše další kroky vedly do nedalekého dominikánského kláštera, kde nás přijal a provedl P. Štěpán Filip O.P. Touto návštěvou jsme ukončili návštěvu Olomouce spokojeni s tím, jak jsme díky kultuře vyžráli na počasí.

Brněnské dělnictvo a továrny v próze

Výstava věnovaná Bohumilu Hrabalovi a jeho vztahům k Brnu je do jisté míry pokračováním tématu, jež se ve výstavní činnosti Památníku už objevilo. Dokonce i pokud jde o lokalitu, jako bychom se pohybovali v jednom prostoru. Hrabalovy Židenice sousedí s Husovicemi a tam se zase odehrála část života Františků Halasů. Není to náhoda. Průmyslové Brno, to byl pás od Králova Pole až někam za hlavní nádraží, svého druhu podkova, jež založila pověst města jako průmyslového centra a byla základem jeho rozkvetu ve druhé polovině 19. a v první třetině 20. století.

Do literatury se z toho dostalo jen málo – dýmající komíny sice byly znakem prosperity, ale pod nimi se kupili lidé, jejichž osudy byly příliš prozaické a většinou i málo přitažlivé. Přesto existuje několik pozoruhodných pokusů, nejen v české literatuře, zachytit osudy továrního dělnictva, individuální bídu i kolektivní vzepětí v dobách těžkých sociálních bouří a stávek. A tak proti slunečnému vzpomínání Bohumila Hrabala, prožívajícího rodné Židenice jako prázdninový svátek, stojí o několik desetiletí starší literární záznamy, zachycující tovární realitu, trpké osudy dělníků a jejich rodin. Jedním z takových nesmlouvavých portrétů brněnských lidských osudů je Franz Schamann. Dnes jen málo známý lokální spisovatel, který však ve své době byl považován za nadějný zjev německé literatury. Schamann se narodil 6. září 1876 v rodině, která by mohla být přímo čítankovým příkladem společenských poměrů té doby. Jeho otec byl vysloužilý hulán, který se po dvanáctileté službě usadil v Brně, kde se podruhé oženil. Z prvního manželství měl šest dětí, v druhém přibyl ještě tři další, z nich první byl právě Franz. Děťství neměl lehké – otec používal vojenské výchovné metody, mladičká matka (když se ovdověla znovu vdávala, bylo jí dvacet šest let) stěžela se mohla dětem nějak individuálně věnovat. O to méně mohla ocenit literární pokusy svého prvorozeného. Ten už v sedmnácti letech napsal tragédii Bída, které si pochvalně povšimnula kritika. Z pochmurného prostředí dělnického Brna se pak už nikdy zcela nevymanil. Svědčí o tom například drama Liebe (odehrává se v dnešní Bezručově ulici) a především román Die Nachwehen, který vyšel až po autorově předčasné smrti (zemřel v r. 1910). Nejznámějším a patrně nejčtenějším Schamannovým dílem jsou Moravské povídky, studie venkovských lidí, naturalistického až expresionistického ladění, s řadou postav z českého prostředí. Franz Schamann bude jedním z autorů, kterého představíme na květnové besedě o továrním Brně v německé literatuře.

Obsahem tohoto článku nebude, jak by se mohlo dle názvu zdát, kritika sbírkového fondu některého z muzeí. Zklamání kritiky, kteří už se možná zaradovali, že si konečně někdo „podá“ ty shromažďovatele starých krámů a veteše, co je dobrá akorát tak pro moly.

Já Vám chci doporučit nesmysly opravdové a veselé. Ty jsem objevila v brněnském Technickém muzeu, na výstavě nesoucí název Nonsens (z lat. nesmysl). Jsou zde prezentovány originální umělecké předměty, jejichž společným znakem je právě nesmysl. Tvůrci těchto předmětů jsou členy Společnosti za Veselí veselejší a inspirací jim bylo rakouské muzeum nesmyslu Nonseum v Herrnbaumgartenu. Navazují na odkaz dadaistů, např. Marcela Duchampa, Edwarda Leara, Lewise Carrola i tradici Járy Cimrmana. Všechny spojuje chuť vymanit se alespoň občas formou hry a nadsázky z vážnosti racionální společnosti.

Díla jsou rozdělena do několika kategorií, např. vynálezy, které nezměnily svět, hudba nebo školství. Několik desítek předmětů je vystaveno ve vitrinách i volně a některé z nich mohou návštěvníci sami uvést do pohybu. Doplněkem jsou fotografie a videozáznamy akcí Společnosti.

Pokud byste chtěli vidět pušku pro sebevrahy, konev pro elegantního zahradníka, bramboniéru, jednorázové kladívko či vstřícný tandem pro milence, vypravte se do Králova Pole rychle, protože výstava v půli května končí.

Martina Slabá je novou tvář Památníku. Svých znalostí z muzeologie využívá v pozici průvodkyně. Jako sportovkyně má smysl pro fair-play a také trpělivost tolik potřebnou v jarních měsících, kdy se Památník stává oblíbeným místem výletů školních výprav.

3 otázky pro Jana Trefulku

V letošním roce jste získal Cenu Ladislava Fukse, udělenou za životní zásluhy o rozvoj české literatury. Taková cena jistě svádí k ohlédnutí. Ohlížíte se ve svém životě často?

Bez ohledu na cenu a jubilea se nejsem umělec, ale každý člověk, mimoděk, aniž by to mohl ovlivnit svou vůlí, ohlíží za svou minulostí. Na jeho rozhodnutích se podílejí, aniž si to uvědomuje, zážitky, zkušenosti, lásky i nenávisť jeho předků a i jejich smysly vnímá své okolí, prostředí, v němž žije, krajinu, Zemi, světadíl, prožívá své sociální postavení. V jeho přítomnosti je stále obsažena celá minulost jeho rodu. Bez ní by žil v jednotvárnosti všedních dnů, bez charakteru a bez cíle. Samozřejmě i naše představy a plány do budoucna jsou bez povědomí o minulosti nemožné.

Člověk se ovšem rád vrací do minulosti i vědomě, když touží sám sebe ujistit, že jeho rozhodnutí a činy byly smysluplné a posloužily dobré věci. I spisovatel chce být pochválen „svými“ lidmi i neznámým publikem za dobré stránky, které napsal, strom, který zasadil, děti, které vychoval.

Nedávno jste uvedl, že čtenáři se Vaší nové prózy nedočkají. Sliboval jste eseje. Připravujete?

Nezlobte se, tady budu stručný: vždy, když jsem neodolal naléhání a pokušení a mluvil jsem o tom, co ještě hodlám napsat, byl jsem za žvanivost potrestán: z tématu jsem se vymluvil a nenapsal jsem zpravidla vůbec nic. V mém věku, kdy už často hledám slova, těžko si vybavuji názvy svých knížek a nejsem si jistý, co jsem kde prožil a co jsem o tom řekl, patří úvahy o textech, které bych rád napsal, do říše snění. Co bude, bude.

Kdo nebo co potěší Jana Trefulku?

Potěšilo by mne, kdyby poslanci a senátoři pochopili, že svobodný člověk má právo na svobodný a důstojný odchod ze života, když takové přání projeví, a je nesmyslné, aby lékař, který mu to umožní, byl stíhán zákonem. Co je to za humanitu, když zraněné nebo nemocné zvíře nenecháme trpět, ale člověku, dokonce blízkému, odmítáme uznat právo ukončit nesmyslné živování? Tvrdošijnost, s níž odpůrci eutanázie prosazují svůj názor, je v protikladu k milosrdenství, o němž až příliš často mluví.

Spisovatel Jan Trefulka působil jako programový referent Domu umění v Brně, od roku 1957 byl redaktorem a následně šéfredaktorem Krajského nakladatelství v Brně a tajemníkem brněnské pobočky Svazu čs. spisovatelů. V letech 1962-70 jako redaktor a šéfredaktor pracoval v literárním časopise Host do domu.